

MARMARA ÜNİVERSİTESİ FEN - EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TÜRKLÜK ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ

7

Kurucusu:

Hakkı Dursun YILDIZ

Âmil ÇELEBİOĞLU Armağanı

İstanbul, 1993

SULTAN V. MURAD İLE İLGİLİ İNGİLİZ GİZLİ BELGELERİ

HÜSEYİN ÇELİK*

Bilindiği gibi, Sultan V.Murad, amcası Sultan Abdülaziz'in 30 Mayıs 1876 tarihinde tahttan indirilmesinden sonra Osmanlı tahtına geçirilmiştir. Tahta oturduğu zaman 35 yaşında olan Sultan Murad, aynı zamanda Osmanlı Saltanatının da 35. padişahı idi.

Sıhhatinin aşırı şekilde bozulmasından sonra tahttan indirilerek yerine kardeşi Sultan II. Abdülhamid geçirildi. Sultan Murad 31 Ağustos 1876 tarihinde tahttan indiriliği zaman saltanatının üzerinden sadece 93 gün geçmişti. Yazının başlığından da anlaşılacağı üzere amacımız burada V. Murad'ın şahsiyeti ve Saltanatını değerlendirmek değil, tahttan indirildikten sonra ikâmetgâhı olan Çırağan Sarayı'ndan kendisinin kaçırılması veya oradan alınarak yeniden tahta çıkarılması teşebbüslerinde İngiltere'nin müdahalesinin olup olmadığını tesbite çalışmaktadır.

Sultan Murad tahta çıktığı zaman İngiltere'nin İstanbul Büyükelçisi Sir Henry Elliot'tur. Elliot, 1867 ile 1877 yılları arasında 10 yıl süre ile İstanbul'da aynı görevde kalmıştır. Sultan Murad'la Şehzadeligi günlerinden yakın diyalogu olan Elliot, Sultan Abdülaziz'in halli konusunda Midhat Paşa ve ekibiyle yakın temasta bulunmuş hatta yardımcı olmuştur. Londra'ya döndükten 11 yıl sonra Nineteenth Century dergisinde¹, Mithad Paşa ile olan münasebetlerini, Sultan Abdülaziz döneminin son yıllarını, Sultan Abdülaziz'in tahttan indirilmesini, Sultan Murad'ın tahta çıkması ve azlini, ağırlıklı olmak üzere de Sultan Abdülaziz'in intiharını konu alan bir yazı yayınlayan Sir Elliot ayrıca dönemin İstanbul'undaki siyasî atmosferi

* Dr., 100.Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Görevlisi.

¹ Elliot, Sir Henry G. "The Death of Abdülaziz and of Turkish Reform" Nineteenth Century 23: 132 February 1888 s. 276-296.

kendi bakış açısıyla değerlendirdi ve Sultan Abdülhamid'e ağır tenkitler yöneltti.

Her ne kadar tarihçi Yılmaz Öztuna, "Elliot, Londra'ya döndükten epey müddet sonra, The XIX th Century dergisinde bir makale yayınladı. Sultan Abdülaziz üzerinde-Türk devlet adamlarının çoğunun bilmediği -en gizli şeyleri bilecek bir istihbarat teşkilatı kurmuş olan sabık Büyükelçi burada, Abdülaziz Han'ın intihar etmediğini, öldürüldüğünü açıkça yazdı.²" derse de bunun gerçeğe ilgisi yoktur. Tamamen aksine Elliot, söz konusu yazısında baştan sona kadar ısrarla ama ısrarla Sultan Aziz'in intihar ettiğini, öldürülmediğini vurgulamaktadır.

Öztuna'nın göz göre göre, belki de görmediği bir yazıdan, hem de çok emin bir ifade ile, böyle bir sonuç çıkarmasını anlamak güçtür.

Kaldı ki Elliot'un sözkonusu olan yazısı, muhtemelen II. meşrutiyetin ilanından sonra, kitapçı İlyas tarafından "İntihar mı? imate mi? Yahud Vak'a-i Sultan Aziz" adı altında Türkçe'ye tercüme edilerek yayınlanmıştır³.

Elliot'un Sultan Murad'a yakın olmasının en önemli sebeplerinden biri, ikisinin de mason olmalarıdır.

Sultan V. Murad'ı tekrar tahta çıkarmak için en yoğun çabayı göstermiş olan Rum Cleanthy Scalieri'nin, adı geçen Sultan ile ilişkilerini konu alan bir makalede, Scalieri'nin Sultan Abdülaziz'in devrilmesi ve yerine V. Murad'ın geçirilmesi çabalarında Henry Elliot ile çok yakın temasta olduğu ortaya konmuştur⁴. Bu beraberlikte Namık Kemal'in de adı geçmektedir. Ayrıca makale yazarının "Archives Du Grand Orient De France"ye dayanarak sunduğu o dönemdeki mason olan Türk aydınlarının

² Öztuna, Yılmaz, Büyük Türkiye Tarihi, İst. 1983, Cilt: 7, s. 121.

³ Kitapçığın üzerinde basıldığı tarih yoktur. Ancak bu eserde Sultan Abdülhamid aleyhinde sert tenkidler bulunduğu için II. meşruteyit öncesinde basılmış olması ihtimal dahilinde görülmemektedir.

⁴ Svolopoulos, Constantin "L'initiation de Murad V A La Franc Maçonerie Par Cl. Scalieri: Aux Origines du Mouvement Liberal en Turquie" Balkanic Studies, V: 21, 1980.

listesinde de Namık Kemal'in adı vardır. Bilindiği üzere Osmanlı Devleti'ndeki masonlar'ın Scalieri tarafından kurulmuş locaları Paris'teki Grand Orient De France'nin bir şubesi idi.

Her ne kadar Ebuzziya Tevfik, Sultan Murad'a doktorların denize girmesini tavsiye etmeleri üzerine, Elliot'un Şemsi Paşa'daki Yalısına gidip oradan denize girdiğini ve burada Namık Kemal ile buluştuğunu söylerse de⁵ Yeni Osmanlılar Tarihini yayınlayan Ziyad Ebuzziya'nın da belirttiği gibi⁶ bu pek inandırıcı bir iddia değildir. O günlerde, Şehzade Murad'ın, sanki başka bir yer yokmuş gibi, Elliot'un yalısında denize girmesine, sıcak bakılmayacağını ötesinde, müsaade edilmezdi.

Elliot'un, yukarıda zikredilen yazısında Sultan Murad'la olan yakınlığından bahsetmediği gibi, onun ürkek, zayıf şahsiyetinden ve Saraya kapatıldığı zamanlardaki çok içki içtiğinden sözeder⁷.

Ancak herşeye rağmen, yukarıda belirttiğimiz gibi, Elliot da diğer masonlarla beraber en azından Sultan Murad'a sempati duymaktadır.

Biz, Scalieri'nin Avrupa masonlarının desteği ile Sultan Murad'ı tahta çıkarmak veya Çırağan'dan kurtarmak için giriştiği gizli faaliyetler üzerinde fazlaca durmayacağız. Bu konuda yeterli bilgi Scalieri'nin torunu Svolo polos'un yazdığı not "4" de belirttiğimiz makalede bulunabilir.

Nitekim aşağıda teferruatını vereceğimiz bir raporda da, Elliot'dan sonraki İngiliz Büyükelçisi Henry Layard, kendisine Sultan Murad'ı Çırağan'dan kurtarması için ricaya gelen Scalieri'nin, kendisini, Elliot'un yakından tanıdığı ve güvendiği bir kimse olarak tanıttığını Lord Derby'e bildirir⁸. Aynı raporda Scalieri'nin Layard'a İran'ın İstanbul Maslahatgüzarı Malkum Han tarafından gönderildiğini öğreniyoruz. Malkum Han

⁵ Ebuzziya Tevfik, Yeni Osmanlılar Tarihi, cilt II, İstanbul 1973, s. 144 (Bugünkü dile uygulayan Ziyad Ebuzziya).

⁶ a.g.e., cilt III, s. 443-444.

⁷ Elliot, Sir Henry G. "İntihar mı imate mi? Yahud Vak'a-yı Sultan Aziz" İstanbul, s. 32-33 (Nâşiri: kitapçı İlyas).

⁸ Puplic Record Office, F.O. 78-2574 From Layard To Derby no: 635.

da Elliot, Scalieri ve Mithad Paşa ekibinden bir Masondur⁹.

Yıldız esas evrakı arasında bulunan ve Sultan Abdülhamid'e arz edilmiş 1877 tarihli bir belgeye göre İstanbul'daki bir kısım masonlar, Sultan Murad'ın himayeye muhtaç olduğuna dair, masonların reisi Alman imparatoruna ve İngiltere Prensi De Gale'e yazılı müracaatta bulunmuşlardır. Aynı belgede Sultan Murad'ın "Masonluk Mesleğine Dahil" olmasından ve Sultan Murad'ın himayeye muhtaç olduğuna dair yazılıp büyük masonlara gönderilen rapora karşı olmak üzere, İstanbul'daki masonların reisi Galata'da zahire tüccarı, Anto'un yazdığı raporlardan da sözedilir¹⁰.

Bu açıklamalardan sonra Elliot'un V. Murad'ı Çırağan'dan kaçırmak isteyenlerle ilgili gizli raporuna geçebiliriz. 7 Kasım 1876 tarihli olan bu raporda elçi: ikisi Türk, biri Polonyalı ve biri de Rum olmak üzere dört kişinin kadın kılığına girerek Mahlu Padişah Sultan V.Murad'ı kaçırmaya teşebbüs ettiklerini ve yakalandıklarını bildirir. Bunlardan Rum İstavridis'in İngiliz Konsolosluğu'nun hizmetlilerinden olduğunu fakat yolsuzluk yaptığı için olaydan bir kaç ay evvel işten çıkarıldığını da belirten Elliot, adı geçen şahısların ifadelerinde kendilerinin Rus elçiliği'nin talimatı üzerine hareket ettiklerini söylemelerini de pek ciddiye almıyor. Olay meydana gelirken Boğaz'da hazır vaziyette bekleyen bir geminin plan gereği V. Murad'ı alarak önce Odesa'ya sonra da Londra'ya götüreceği ve orada yeniden hükümdar ilan edileceği söylentilerine değindikten sonra Elçi, Sultan V.Murad'ın iyileştiği yolundaki haberlerin doğru olmadığını ve sıhhi durumunun her zamankinden daha ümitsiz olduğunu raporunda açıkça belirtir¹¹.

⁹ Hanioglu, Şükrü "Notes on Young Turks and Freemasons" Middle Eastern Studies, Volume: 25, Number: 2, April 1983 sh. 193.

¹⁰ Başbakanlık Arşivi, Yıldız Esas Evrakı Kısım: 17 Karton: 23 zarf: 64 Evrak No: 929.

¹¹ Söz konusu olay esnasında kaçırılması istenen ikinci şahsın Sultan Murad'ın oğlu Selahattin Efendi mi, yoksa Sultan Murad'ın kardeşlerinden biri mi? Kesin olarak anlaşılamamıştır. Ayrıca Ziya Şakir, İstavridis için İngiliz Elçiliğinin 1. Tercümanı, Ebuzziya Tefvik ise tercümanın kardeşi olduğunu söyler. Uzunçarşılı Ebuzziya'nın beyanını kullanmayı tercih etmiştir. Elliot'un beyanına bakılırsa bunların hiçbiri doğru değil.

Elliot'un bu raporundan anladığımıza göre, her ne kadar Sultan Abdülaziz döneminde Sultan V. Murad'ın tahta geçmesi için çaba sarfetmişse de sıhatinin bozulup tahttan indirilmesinden sonra, hele hele Avusturyalı, meşhur doktor Leidersdorf'un raporundan sonra onun hakkındaki ümitlerini yitirmiştir.

Henry Elliot hadiseyi önce telgrafla özetle bildirmiş¹² bir gün sonra da konu ile ilgili yukarıda mealen özetlediğimiz raporu Londra'ya göndermiştir¹³. (Belge I)

İngiliz arşivinde bulabildiğimiz, bu konuyla ilgili ikinci rapor 1877 Nisan'ında Elliot'un yerine İngiltere'nin İstanbul Büyükelçisi olan Sir Henry Layard'dan yine Dışişleri Bakanı Derby'e gönderilmiştir. Layard'ın elçiliğinin ikinci ayında yazılan bu rapora göre:

İstanbul'da V. Murad'ı tekrar tahta çıkarmak için -komplo olmasa bile- entrikalar vardır. Bu işle meşgul olan kimseler, ki elçi burada isim zikretmiyor, Sultan V. Murad'ın tamamen sıhatine kavuştuğu halde dünyadan tecrit edilmiş bir şekilde bulunduğunu iddia etmektedirler. Kendisine halkın içerisine çıkması için, Cuma namazını eda etmesi için dışarı çıkma izni verilmesi konusunda Padişah Sultan II. Abdülhamid'e müracaat edilmiş fakat Padişah'ın etrafındaki kimseler Padişah'a bunun halk arasında V. Murad'ın sıhatine kavuştuğu fikrini pekiştireceğini ve dolayısıyla kendi hakkı olan Padişahlığın tekrar ona terk edilmesi meselesinin kuvvet bulacağı yolunda telkinlerde bulunmuşlardır. Layard'ın işittiğine göre II. Abdülhamit tahta çıkarılırken ağabeyi yani Sultan V. Murad'ın sıhatine kavuşması halinde Saltanatı kendisine terk edeceğine dair söz vermiştir. Hatta bazılarına göre bu taahhüdün yazılı belgesi dahi mevcuttur.

Olayın teferruatı için bkz.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı "V. Murad ile Oğlu Selahattin Efendi'yi kaçırmak için kadın kıyafetinde Çırağan'a girmek isteyen şahıslar" Belleten no: 30, 1944, sh. 589-597.

¹² P.R.O., F.O.424 From Elliot to Derby, Telegraphic Dosya 46, no: 243.

¹³ P.R.O., F.O.424 From Elliot to Derby Dosya 46 no: 340.

Layard, entrikalarla ilgili yorumunda Sultan Murad'ın bu haliyle çok tehlikeli bir duruma sebep olduğunu ve bu tehlikenin savuşturulması için olup bitenden haberdar olan ve bunun için de çok huzursuz olan Padişah'ın O'nu Bursa'ya veya daha az tehlike teşkil edeceği düşünülen içerde bir yere gönderebileceğini belirtir.

Layard'a göre: Padişah'ın, Rusya'ya satılmış olan bir grup devlet adamının tesiri altında bulunduğu inanan bir grup vardır. Bu durum müslümanlar arasında endişe ve heyecana yol açmaktadır. Şayet Türk orduları Asya'da veya Avrupa'da daha büyük bir felakete uğrarsa bir Padişah'a (Sultan Abdülaziz) tahtını kaybettiren olay gibi yeni bir durum tekrar yaşanabilir. (Sultan Abdülaziz'in tahttan indirilmesi) Saray üzerinde etkili olduğu düşünülen Redif ve Mahmud Damat Paşalar'ın halk arasında nefret edilen kimseler olduğuna şüphe yoktur.

Layard, kendisi ile irtibatlı doktorların verdikleri bilgilere dayanarak V.Murad'ın tekrar sıhatine kavuşmasının mümkün görünmediğini belirttikten sonra, Sultan Murad'ın mevcut pozisyonla herhangi bir ihtilal yapmak isteyen veya bir kargaşa çıkarmak isteyen kimseler için kullanacakları bir avantaj malzemesi olacağına dair endişelerini bildirir.

Layard, raporunun son kısmında, İstanbul'da kendisi ile ilgili dedikodular bulunduğu söz eder. Güya kendisi V. Murad'ı gizli gizli ziyaret ediyormuş. Sözde son ziyaretinde de onu tamamen sıhatine kavuşmuş olarak bulmuştur. Bütün bu söylentileri son derece aptalca bulan elçi, kendisinden bunları tekzip etmesinin istendiğini de Lord Derby'e bildirir¹⁴. (Belge II) Bu istek kanaatimizce Sultan Abdülhamid'den gelmiştir.

Zaten baş vazifelerinden biri Padişah'ın gönlünü fethetmek olan Layard, bunun aksine hareket edemezdi. Henry Elliot'un V. Murad'a yakınlığı yeni Padişah'la böyle bir dostluk köprüsünün kurulmasına tabii olarak engeldi. Bunun şuurunda olan Disraeli Elliot'u Londra'ya çağırması ve yerine Layard'ı tayin etmiştir¹⁵.

Konuyla ilgili üçüncü rapor yine Henry Layard tarafından yukarıdaki

¹⁴ P.R.O., F.O.78-2572 From Henry Layard to Lord Derby Belge no: 526.

¹⁵ Seton, Watson Disraeli, Gladstone and The Eastern Question, London, 1935.

rapordan yaklaşık yirmi gün sonra yazılmıştır. Elçi Layard 'ın ifadesine göre Cleanthi Scalieri isminde bir Rum İran Maslahatgüzarının tava-sutuyla kendisine gelmiş ve kendisinin Sultan V. Murad'ın annesi ve dostları tarafından gönderildiğini ifade etmiştir. Scalieri V. Murad'ın annesinden, oğlunun Saraydaki hapis hayatından kurtarılmasını talep eden bir de mektup getirmiştir. Bu mektupta V. Murad'ın tekrar tahta çıkma-sından ve kendilerinin bu vesileyle makamlarından olacaklarına inanan Padişah'a yakın bazı devlet adamları, bu korkularından dolayı V. Murad'ı öldürtmeye kararlı oldukları ve kendisini zehirleyeceklerine dair birçok delil bulunduğu iddia edilmiş ve Layard'dan müdahil olması, V. Murad'ı bu hapis hayatından, istemediği, sevmediği yığınla adamın arasından kurtarıp hürriyetini temin etmesi ve Avrupa'da seyahat etmesi için izin koparma konusunda aracı olmasını istemiştir.

Scalieri, Layard'a Sultan Murad'ın tamamen iyileştiğini söylemek-tedir. Hatta Layard isterse kendileri için bir görüşme zemini bile hazır-layacaktır. Yine Scalieri'nin iddiasına göre Sultan Murad'ı dermansız bir derde yakalandığına dair rapor yazan doktorlara gerekli şekilde eski Padişah'ı muayene etmeleri için fırsat verilmemiştir. Scalieri'ye göre Türk doktorları zaten konunun câhilidir. Avusturyalı doktora ise olumsuz bir rapor yazması için rüşvet verilmiştir.

Layard, Scalieri'ye hem eski Padişah'ın annesine hem de kendisini gönderenlere bildirmesi için şu ricada bulunmuştur. Kendisinin bu lakır-dılara inanması için hiç bir sebep yoktur. (Sultan Murad'ın hayatına kastetme gibi bir plan yoktur). Şayet gerçekten Sultan Murad'ın hayatına kastedecek bir teşebbüs olsaydı sadece kendisinin yapabileceği şey, sade insanî duygulardan kaynaklanan bir destek olurdu.

Layard'n ifadesine göre kendisi Scalieri 'nin hiç bir teklifini kabul etmemiştir. Bu işlerle uğraşanlar, kendi ismini de bu entrikalara karış-tırmak istemektedirler. Scalieri Layard'dan olumlu bir sonuç alamayınca kendisi ile eski elçi Henry Elliot arasındaki yakınlık ve itimattan söz-etmiştir. Layard'a da konuya olan kayıtsızlığından dolayı da sitem etmiştir¹⁶. (Belge III)

¹⁶ P.R.O., F.O.78-2574 From Layard To Derby Belge no: 635.

Layard'ın sözkonusu raporuna, İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Derby'in verdiği cevapta Sultan Murad konusundaki tavrı ve Scalieri'ye verdiği cevap tamamen onaylanır¹⁷. (Belge IV)

Ancak Scalieri İngiliz Elçisi tarafından desteklenmedi diye müca-deleyi bırakmamıştır¹⁸.

Bu belgelerden anlaşıldığına göre Sultan Abdülaziz'in tahttan indirilip V. Murad'ın Padişah ilan edilmesinde, Henry Elliot'un İngiltere Elçisi olarak karışmasının İngiltere devletinin politikası olduğuna dair gizli belgelerde herhangi bir ipucuna rastlayamıyoruz. Yukarıda da belirttiğimiz gibi Elliot'un V. Murad'a yakınlığı daha çok ikisinin de mason olmasından kaynaklanan biraderlikten dolayıdır. Elliot'un Mahmud Nedim Paşa'nın sadareti esnasında Babıali tarafından güdülen Rus yanlısı politika ile ilgili raporlarında konudan büyük rahatsızlık duyulduğu her vesile ile ifade edilmiş ve bu durum İngiltere hükümeti nezdinde de endişeyle karşılanmıştır. Ancak V. Murad'ın tahta çıkması ve Mahmud Nedim Paşa'nın Sadrazamlıktan uzaklaştırılması neticesinde bu endişeler giderilmiştir.

İki elçinin de ifadelerinden anlaşılıyor ki İngiltere Sultan II. Abdülhamid'i devirip yerine V. Murad'ı geçirmeyi düşünmemiştir. Zamanın İngiliz Başbakanı Benjamin Disraeli de Rus tehlikesi karşısında mutlak surette Osmanlı Devleti'nin yaşaması gerektiği inancındadır.

Osmanlının ayakta kalabilmesi, Sultan Murad gibi akli dengesini iyice yitirmiş bir Padişah'la mümkün değildi. Dolayısıyla İngiltere'de iktidarda olan muhafazakarlar, liberal parti'nin başkanı Gladstone'nin bütün muhalefetine rağmen Sultan Abdülhamid'i belli bir yere kadar desteklemeyi tercih etmişlerdir. Başbakan Disraeli, Henry Layard'ı İstanbul'a elçi olarak gönderirken, Türkiye'nin batışını görmeye hazır olmadığını,

¹⁷ P.R.O., F.O.78-2561 From Lord Derby To Layard Belge no: 268.

¹⁸ Scalieri bundan sonra da faaliyetlerine devam etmiş bu amaçla kurduğu Scalieri-Aziz Bey Komitesi Temmuz 1878'de ortaya çıkarılarak mensupları cezalandırılmıştır.

Teferruat için bkz.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı "V. Murad'ı tekrar Padişah yapmak isteyen Scalieri-Aziz Bey Komitesi" Belleten, no: 30 1944 sh. 245-340.

bunun Rusya'nın Avrupa'ya hakim olması anlamına geleceğini ısrarla söylemiştir. Bunun için Layard Osmanlı-Rus savaşını engellemeye çalışacaktır. Layard'a Disraeli tarafından verilen talimatlardan biri de mutlak surette Padişah'ın gönlünü feth edip, Elliot'un yapamadığını yapmaktır¹⁹.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, Henry Layard Sultan Abdülhamid'e o kadar yakın olabilmiştir ki, İstanbul'a geldikten birkaç ay sonra karısıyla beraber Padişah'ın sofrasına oturabilmekte ve bunu iftiharla Londra'ya bildirmektedir. Osmanlı Sadaretine atanacak Sadrazam bile Sultanla Layard arasında müzakere konusu olabilmektedir²⁰.

Layard'ın "Private Paper" ları arasında bulduğumuz bir mektup konuya ışık tutması açısından ilgi çekicidir. Lord Derby'e yazılan mektubun bir yerinde Layard der ki: "Osmanlı ülkesinde Sultan'ı kontrol edebilecek ve Ona yol gösterebilecek bir veya iki devlet adamı olsaydı, kendi talihsiz ülkeleri için birşeyler yapabilirlerdi. Fakat ne yazık ki, ben boşuna adam arayışı içerisindeyim²¹".

Osmanlı ülkesini idare edecek ve padişahı kontrol edecek dirayetli bir devlet adamının İngiliz elçisi tarafından aranması dikkate şayandır.

Layard, gerek Osmanlı-Rus savaşı boyunca ülkesi lehine yaptığı faaliyetlerden gerekse Kıbrıs'ı Sultan Abdülhamid'den koparmasından dolayı İngiltere Kraliçesi tarafından kendisine "Grand Cros of The Bath" armağını verilmiştir²².

İngiltere'nin XIX. asrın son çeyreğinde uyguladığı şark politikası, bu dönem Osmanlı-İngiliz ilişkileri ve Ali Suavi'nin başını çektiği Çırağan hadisesi ile ilgili İngiliz belgeleri bir başka makale konusudur.

¹⁹ Millman, Richard "Britain and the Eastern Question" Oxford, 1979 sh. 548.

²⁰ P.R.O., F.O.78-2584 From Layard to Derby 31 th August 1877 Thrapia no: 1026.

²¹ British Libarry, MSS. 38938 Layard To Derby.

²² Millman, richard "Britain and The Eastern Question" Oxford 1979 sh. 44.

BELGELER**Belge I***Secret*

Constantinople/7th Dec.1876

My Lord,

I informed your Lordship , by telegraph, of an inexplicable attempt made two night ago to carry off the Ex-Sultan Murad.

The persons arrested when penetrating into the Palace were two Turks, a pole disguised as a Turkish Woman, and Stavrides, formerly Capouoglan to her Majesty's Embassy, dismissed for corruption some months ago, but it does not yet appear who were the originators of the plot, for the declaration made by all the prisoners that they were acting under the order of the Russian Embassy can hardly deserve attention.

A steamer is stated to have been in readiness in Bosphorus, with steam up, to carry off the ex-Sultan to Odesa, from whence he was to be conveyed to England and orders and proclamations were to be issued from there in his name, as though his were the legal sovereign.

For the last ten days a report had been spread that His Majesty was recovering but, according to the best information I can obtain, his state appears to be more hapless than ever.

The whole affair involved in a mystery, which I have not yet been able to penetrate.

I have the honor to be with the highest respects.

My Lord, your Lordships most obedient and humble servant.

Henry Elliot

Belge II

From Layard to Lord Derby

Most Confidential

Therapia / 28th May 1877

My Lord,

There are intrigues, if not conspiracies, for replacing Sultan Murad on the throne, the persons who are engaged in them pretend that he was entirely recovered his reason, and that he is kept inclose custody in order that he may have no communication with the other world. I understand that the Sultan had been asked to allow him to go in public, not to do so, and him refusal has been attributed to his Majesty's fear of the effect which appearance of his brother in restored health would have upon the public mind. It is asserted that when His Majesty accepted the throne, he made it a condition, some says in writing, that in the event of his brother's recovery he would resign it again to its rightful heir. I believe there is some foundation of truth for this statement.

This attempt to being back Sultan Murad are no doubt, dangerous at the present time, there is influence of men who are sold Russia and are traitor to their Country. A suspicion to this effect is being excited amongst Mussulmans and night lead to very grave avents. Any further disaster to the Turkish arms in Asia minor, or reverses in Europe, would probably tend to strengthen it. Port manifestation on the part of Softas such as already have cost a Sultan his throne, might easily be brought about. The unpopularity of some men who are supposed to have influence in the Palace, such as Redif and Mahmud Damad Pashas, is no doubt very great, and when anything goes wrong in this country charge against ministers of treachery and of being sold to Russia are readily believed and often as readily acted upon.

The Sultan is aware of what is going on, and is exceedingly anxious and nervous on the subject. There is some idea, I am told of naming a medical commission of which some non-Turkish physicians are to be members, to examine Sultan Murad and to make a report upon the state of his health. Should that report be conclusive as to the incurable nature of his malady he would perhaps be removed to Brousa or some other city in interior, where his presence would be less dangerous to the public tranquillity than in Constantinople.

Temple Bey, an English physician who attends Sultan Murad, and a Greek doctor who frequently sees him, have arrived me that the disease of the hair from which he suffers is incurable, and that "medically speaking" there is no hope whether of a return of reason. However, as long as he lives, and he remains in Constantinople, there will probably always be persons who, for political or other motives would be ready to take advantage of his presence to attempt to bring about a fresh revolution.

Amongst the various stories invented to promote the intrigues to which I have referred, one that I had seen Sultan Murad in secret and had found him in strong health, with his mental faculties completely restored. This ridiculous invention, of course obtained currency like any other invention of some kind, in Pera, and I was gravely asked to contradict it.

I have the honor to be with the highest respect

My Lord, your Lordship's most obedient and humble servant.

Henry Layard

Belge III*Secret*

Therapia 19th June 1877

My Lord,

A Greek of the name of Cleanthi Scalieri called upon me this morning with an introduction from the Persian minister. He stated that he came from mother of Sultan Murad, and from friends of the deposed monarch, to ask me to interfere to save him from being poisoned. Mr. Scalieri, who produced a long letter which he stated to be from the Sultana, assured me that there was positive proof that the life of the ex-Sultan would be attempted. He said that there were persons about the present Sultan who feared that his brother might be brought back to the throne and that they would then lose their positions and influence. It was on this account that they were determined to murder him. Sultan Murad, Mr. Scalieri declared, was in perfectly restored health. He showed me a few lines written, he assured me, by the ex-Sultan himself, in which he complained of the mistreatment to which he was exposed by being kept in captivity and by being surrounded by persons who were disagreeable to him. Scalieri added that he was requested by Murad's mother to appeal to me to protect her son, and to endeavor to obtain his liberty, and permission for him to travel in Europe.

I told Mr. Scalieri that I absolutely declined to have anything to do with the matter. An in Partial commission of medical men, and a high Austrian authority on the malady under which the ex-Sultan was laboring had pronounced him incurable. I begged Mr. Scalieri to understand that I couldn't lend myself to any such intrigues as he appeared to be connected with, and I requested him so to inform the Sultana and those who had sent him to me. I had no reason to believe, I said, that there was any design upon the ex-Sultan's life, if there were, all I could possibly do would be in the simple cause of humanity.

Mr. Scalieri, maintained that the European doctors who had pronounced upon the safe of Sultan Murad had not been permitted to examine him in such a manner as to form a trustworthy opinion, that the Turkish doctors who had seen him were totally ignorant of the malady from which he was suffering some time ago, and that the Vienna Doctor had been bribed to give an unfavorable judgment of his state. Mr. Scalieri further offered to obtain an interview for me with Sultan Murad in order that I might myself judge of his condition. And after which I peremptorily declined to accept.

I have already informed your Lordship that there are intrigues, if not conspiracy, on foot to bring back Sultan Murad to the throne, and I have no doubt that those who are engaged in them would be glad to mix my name up with them.

Mr. Scalieri made repeated protest to me of his disinterested and honorable motives in addressing himself to me, assuring me that he was known to Sir Henry Elliot as a person whom complete trust and confidence might be placed.

I have the honor to be with the highest respect

My Lord your Lordship's most obedient and humble servant.

Henry Layard

Belge IV

Secret

F.O. July 2th 1877

Sir,

I have received your excellency despatch no: 635 of 19th ultimo relative to a communication which was made to you respecting ex-Sultan Murad by a person supposing to be authorized to speech to you by the ex-Sultan's mother and I approve the answer which you returned to this communication.

Derby